

Список використаних джерел

1. Бодянский О. О народной поэзии славянских племен / О. Бодянский. – М.: В типографии Николая Степанова, 1837. – 154 с.
2. Веселовский А. Н. Историческая поэтика / Ред., вступ. ст. и прим. В. М. Жирмунского: [монография] / А. Н. Веселовский. – Л.: Государственное издательство "Художественная литература", 1940. – С. 200–382.
3. Грица С. Й. Фольклор у просторі та часі: Вибрані статті: [монографія] / С. Й. Грица. – Тернопіль: Астон, 2000. – 228 с.
4. Давидюк В. Первісна міфологія українського фольклору: [монографія] / В. Давидюк. – Луцьк: Вежа, 1997. – 296 с.
5. Денисюк І. Національна специфіка українського фольклору: Матеріали до лекції / І. Денисюк // І. Денисюк. Літературознавчі та фольклористичні праці: у 3 т., 4 кн. – Т.3: Фольклористичні дослідження. – Л.: Вид-во Львівського університету ім. І. Франка, 2005. – 403 с.
6. Див.: Воронин С. В. Основи фоносемантики / С. В. Воронин. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1982. – С. 9; Байбури А. К. Ритуал в традиційній культурі: Структурно-семантичний аналіз восточнославянських обрядів / А. К. Байбури. – СПб.: Наука, 1993. – С. 10; Черепанова І. Дом колдуньи: Язык творческого Бессознательного. – М.: Издательский дом "КСП+", 1999. – С. 114; Поршнев Б. Ф. О начале человеческой истории: Проблемы палеопсихологии. – М.: Мысль, 1974. – С. 437.
7. Кузьма Е. Категорія міфу в літературознавчих дослідженнях / Е. Кузьма // Теорія літератури в Польщі. Антологія текстів. Друга половина ХХ – початок ХХІ ст.: [зб. статей / Упоряд. Б. Бакули; за заг. ред. В.

Моренця; пер. з польськ. С. Яковенка]. – К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2008. – С. 332–351.

8. Леви-Стросс К. Тотемизм сегодня // Первобытное мышление: [Пер., вступ. ст. и прим. Б.А. Островского] / К. Леви-Стросс. – М.: Республика, 1994. – С.37–337.

9. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – Т. 2. – К.: Видавничий центр "Академія", 2007. – С.53; Українська фольклористика: Словник-довідник. – Тернопіль: Видавництво "Підручники і посібники", 2008. – С. 251–252.

10. Потебня А. А. О доле и сродных с нею существах // Слово и миф / А. А. Потебня. – М.: Правда, 1989. – С. 472–517.

11. Потебня А. А. О мифологическом значении некоторых обрядов и поверий // Слово и миф / А. А. Потебня. – М.: Правда, 1989. – С. 379–443.

12. Тэрнер В. Символ и ритуал: [монография] / В. Тэрнер. – М.: Наука, 1983. – 274 с.

13. Флоренский П. А. Столп и утверждение истины // Соч.: в 2 т. – Т.1. – Ч. II / П. А. Флоренский – М.: Правда, 1990. – 447 с.

14. Франко І. Останки первісного світогляду в руських і польських загадках народних // Збір. творів: у 50 т. – Т. 26 / І. Франко. – К.: Наукова думка, 1981. – С. 332–346.

15. Фрейдберг О. М. Введение в теорию античного фольклора. Лекции // Миф и литература древности: [монография] / О.М.Фрейдберг – М.: Восточная литература, 1998. – С. 10–122.

16. Элиаде М. Космос и история: Избранные работы: [монография] / М. Элиаде. – М.: Прогресс, 1987. – 312 с.

Надійшла до редколегії 24.09.15

L. Kopanytsya, Doctor Of Philological Sciences, Professor
Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv

PHENOMENON AND MECHANISMS OF THE LYRICAL SONGS. MYTH AND RITUAL AS A CREATIVE PRINCIPLE

The article highlights promising lines of genre interpretation of the genesis and evolution of traditional consumer lyrical song and myth-ritual song text analysis principles.

Keywords: lyrical song, myth, ritual, creative principle, multifunctional symbolic mechanism.

Л. Копаница, д-р филол. наук, проф.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

ФЕНОМЕН И МЕХАНИЗМЫ ЛИРИЧЕСКИХ ПЕСЕН. МИФ И РИТУАЛ КАК ТВОРЧЕСКИЙ ПРИНЦИП

В статье освещены перспективные линии жанровой интерпретации генезиса и эволюции традиционной лирической песни и мифо-ритуальные принципы анализа песенного текста.

Ключевые слова: лирическая песня, миф, ритуал, творческий принцип, полифункциональный символический механизм.

UDK 398(477.43)–053.5

В. Щегельський, здобувач
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ЛОКАЛІЗАЦІЯ ЧАСО-ПРОСТОРОВОЇ МОДЕЛІ ДИТЯЧОГО ЖИТТЯ
(НА МАТЕРІАЛІ ІГРОВОЇ ТРАДИЦІЇ ПОДІЛЛЯ)

У статті на основі комплексного аналізу текстів народних ігор Поділля як національно-ідентичних фольклорних форм виокремлюється часо-просторова модель дитячого соціуму. Запропоновано авторське визначення фольклористичної категорії "гра". Увага акцентується на гендерному, віковому, соціальному цензі учасників.

Ключові слова: українська ігрова традиція, час, простір, етнорегіон Поділля.

Сучасне наукове осмислення ігрової культури потребує насамперед розкриття основних етапів формування фольклорної свідомості українців, що створювалася століттями, а саме: зв'язок народних ігор, забав із давніми ритуалами та міфологічними уявленнями, поступове "звільнення" подільського фольклору від релігійних форм та культів, перехід до відносно "автономного" функціонування регіональних ігрових форм. Розвиваючи традиції вітчизняних учених-гуманітаріїв, сучасні дослідники народної творчості намагаються глибинно осмислити предметне поле і науковий статус фольклору та фольклористики, утвердити необхідність поліаспектного аналізу різножанрових фольклорних форм. Враховуючи сучасні тенденції вітчизняної науки про народну творчість аналізувати фольклорний об'єкт на перехресті предметних полів філології, філософії, соціології (адже "філологія має на меті дослідити фольклорний текст як гармонійний, цілісний, не лише власне філологічний, продукт архетипної пам'яті, емоції, думки, психологічних настанов людини як члена суспільства" (О. Івановська)), існує наукова потреба у представленні ігрового фольклору українців, подолян зокрема, як син-

кретичного творчого явища, де процес текстотворення постає як креативна сила народу, соціуму, індивіда.

Теоретико-методологічною базою дослідження є праці О. Бодяньського, М. Грушевського, М. Максимовича, О. Потебні, І. Франка та ін., а також сучасні концепції С. Грици, П. Гуменюк, В. Давидюка, М. Дмитренка, Л. Дунаєвської, О. Івановської, Т. Колотила, Л. Копаниці, Я. Левчук, О. Чебанюк, С. Щербак та ін. У дослідженні враховано досвід відомих подільських дослідників І. Галька, А. Димінського, М. Доорохольського, П. Ланевського, М. Сімашкевича, Є. Сіцінського, П. Чубинського, В. Шероцького, К. Шероцького, В. Якубовича, Х. Ящуржинського та інших.

Розглядаючи часо-просторову модель народної гри, ми пропонуємо авторське визначення фольклористичної категорії "гра": **гра** – уявна реальність, яка досягається внаслідок продуктивної творчої взаємодії двох і більше суб'єктів ігрової комунікативної діяльності в межах усталених (традицій) добровільно прийнятих умовних правил із обумовленим рівнем імпровізації (новація). Визначальною в часових і прос-

торових характеристиках аналізованих народних ігор є домінантна роль пісенного субтексту ігрового тексту.

Ігровий текст є синкретичним комплексом, який передбачає єдність вербального, акціонального та предметного складників. Грі притаманне чітке окреслення ігрового часо-простору та гендерного, вікового, соціального цензу учасників. Елементарною формою ігрової практики є дуальна комунікація "мати↔немовля" (сучасна теорія бондингу). Ідентифікатором ігрової ситуації є встановлення балансу на рівні вікового цензу "дорослий / малий": звертаючись до немовляти "дитячою мовою", мати як гравець долає вікову дистанцію й уподібнюється дитині; звертаючись же до дитини "на рівних", навпаки, наділяє контрагента ігрової ситуації (немовля) "дорослими" якостями. У такій рольовій ситуації мати за емоціями немовляти розпізнає і вербалізує невисловлений ним текст. Таким чином, при рольовій домінанті матері гравець-немовля все ж впливає на вибір форми, засобів і змісту гри. Тобто, монолог матері, наділений ознаками діалогічності, є маркером дуальної комунікації, а відтак – й елементарної ігрової практики. Ігровий час дуальної комунікації "мати↔немовля" сакралізується, адже для дитини найвагомішим є збереження особливого, "святкового" стану, дитячого бажання неперервності гри, надання їй максимальної часової тривалості та поляризується із профанним. Отже, створюється своєрідний "ідилічний хронотоп", який сприяє розвитку комунікативних та пізнавальних якостей дитини.

Я. Левчук у монографічному дослідженні "Традиційна українська дитяча субкультура у висвітленні когнітивної культурології" зазначає, що "першими архітекторами світобудови дитини є дорослі: саме вони вводять її у світ мови, матеріальної та духовної культури, саме вони засобами культури й мови задають ті найважливіші просторово-сміслові координати, які допомагають дитині набувати й усвідомлювати її особистий досвід" [4, с. 81].

Діагностуючи процес національного становлення та "улюблену несхожість" українського фольклору, П. Чубинський у четвертому томі "Праць..." не випадково значну увагу присвятив дитячим іграм, що супроводжуються піснями, адже неповторна родинна атмосфера, звучання пісні з уст матері чи близької людини запам'ятовується на все життя. Час, коли звучить материнська пісня чи примовляння, об'єднується, "розчиняється", зливається із часом гри. Рідна людина як ініціатор гри з дитиною намагається стерти межу між минулим, сучасним і майбутнім. Розширення ігрового репертуару для немовляти шляхом залучення ширшого кола учасників ігрової комунікації зазвичай ініціюється матір'ю, яка прагне соціалізувати дитину в родині (ігри дорослих із дітьми: "Ладки", "Дибидиби", "Іхав-іхав пан", "Сорока-ворона" та ін.). У грі дорослих із дітьми "Ладки" разом плещуть у долоні, примовляючи: "Ладки, ладки!.. / Побилися бабки; / А за що? За кисіль, / Щоб наївся Василь... / Шуги, шуги, шуги!" Привчаючи дитину ходити, її ставлять на ноги, відходять від неї і кличуть до себе: "Дибидиби!.. / Йшла баба по гриби, / А дід по опеньки / В неділю раненько" [8, с. 32].

Монологічна форма вкладки лише підкреслює спрямованість гри на розвагу, невимушеність, відкритість, створення веселого настрою. Ігровий час спрямовано насамперед на утвердження родинних зв'язків між дитиною і родичами, які її оточують, це – час виявлення особливих почуттів і симпатій до дитини. У грі "Ласочка" няня гладить дитячу руку, примовляючи: "Ласочка, ласочка, де ти була? / У Бога служила. / Що заслужила? / Кусок сала. / Де покпала? / Під столом. / Хто вкрав? / Оришка меле хвостом / Як мишка" [8, с. 32–33]. Гумо-

ристичний діалог допомагає вловити різноманітні відтінки настрою. Простір гри однорідний, ізотропний, максимально локалізований, підпорядкований ігровій меті – концентрації прагнень матері чи рідних людей перебувати і фізично, і духовно найближче до дитини, передати дитині свої найсокровенніші прагнення і бажання.

Гра "Сорока" продовжує розвивати ігрові забави дорослих з дітьми: "Сорока, ворона / На припечку сиділа, / Діткам кашу варила. / Цьому дам, цьому дам, / Цьому дам і цьому дам; / А цьому не дам, / Бо цей буцман / Дров не носив, / Діжі не місив, / Хати не топив, / Діток гулять не водив!.. / Шугай-гай на бабину хату / Пирогів їсти!.." [8, с. 33]. "Режисером-постановником" цієї гри, як і ігор "Печу, печу, хлібчик" [8, с. 34], "Зайчику, зайчику" [8, с. 34], створює рідна або близька людина. Саме вона створює своєрідний "ідилічний хронотоп", розвиваючи комунікативні та пізнавальні властивості дитини. В основі ігор такого типу – закріплення в дитячій пам'яті неповторного материнського ставлення, заспокійливих рухів, жестів, оптимістичного сприйняття дійсності, пов'язаної із реальною присутністю тих людей, які творять родинне коло. Обнявши голову дитини, мати бережно похитується і співає: "Зайчику, зайчику, / Де ти бував? / У млині, у млині. / Що ти чував? / Там були кравчики, / Перебили пальчики – / Ледве я втік, / Через попів тік, / Та через колоду, / Та хвостиком у воду / Шубовсть!" [8, с. 34]. У дитячій свідомості фіксується лише одна риса фольклорного персонажа, представлена в цій грі, – швидкість, спритність, однак варто зауважити, що в українському фольклорі його неоднозначна символіка розкривається залежно від жанрових та регіональних особливостей. Відзначимо, що в іграх із дітьми утверджується особливий статус жінки і матері, яка перебуває в центрі часо-просторової моделі. Мати дотримується послідовності правил гри, утверджує її ціннісне значення, допомагає дитині усвідомити сімейну єдність і любов як її основу. Зазначимо, що ігровий простір сприймається як "освячена територія", що "оберегає", підтримує певний порядок, рівновагу. "Всередині ігрового простору, – наголошує Й. Гейзінга, – панує особливий беззастережний лад. І тут ми відкриваємо ще одну, вельми позитивну рису гри: вона творить лад, вона сама є лад, порядок. У недовершенийсвіт, у життєвесум'яття вона приносить тимчасову, обмежену довершеність" [1, с. 17]. Однією з довершених рис є те, що в грі матері й дитини найвиразніше виявляється краса материнських рухів, а пісенні та віршовані ритми відтворюють гармонію їхніх стосунків.

Сучасний дослідник подільського фольклору З. Яропуд слушно підкреслює: "Особливо велику роль у розвитку дитини у ранньому віці має інтонація – як мовленнєва, так і музична. Загальновідомо, що розмовне мовлення складається з компонентів, які становлять основу музикальності, а емоційну структуру цілком можна відтворити музикою. Вимова звичних слів з певною інтонацією, з різними музичними нюансами відкладає у свідомості дитини своєрідний ореол інтонацій, залишає в ній від слів, і створює "матерію" для формування в майбутньому емоційних програм" [9, с. 141]. У навчально-методичному посібнику З. Яропуда "Прилетіла ластівочка (українська пісенно-фольклорна спадщина Поділля)" (2000) представлені характерні для цього регіону колискові пісні з розміреною ритмікою, що виконуються в повільному чи помірному темпах, створюють спокійну і гармонійну атмосферу, реалізують згадану дослідником чуттєву, "емоційну програму". Перша колискова більш давнього походження і зберігає сліди архаїчності: "А-а, а-а, а-а, а, / З'їли вовки барана, / А ягничку з'їли пси. / Ти (ім'я), засни. / Бо прийдуть вірме-

ни злі, / А в них зуби є такі: / У першого – золоті, / У другого – срібні, / В третього – залізні. / Ти не бійся, а загни. / Ми їх виженем з ноги – / Дідо кочергою, / А я лопатою" [9, с. 148].

На відміну від більшості колискових пісень, у центрі яких – типові образи тваринного світу, у цій колисковій є образи чужинців ("вірмени злі"), що вказує на історичні реалії Поділля. У дитячих іграх, що супроводжуються піснями, уявний ігровий час і простір поступово збільшуються за допомогою використання природних та історичних реалій. Наголосимо, що в дитячих пісенних зверненнях досить помітний усе більший вплив християнських вірувань: "Чи на дощ, чи на сонечко / Одчини, Боже, оконечко" [8, с. 35]; "Дай, Боже, дощик / Цебром, відром, дойницею" [8, с. 35].

У, здавалося б, віддаленій від історичних реалій дитячій грі з мурашником виринають історичні згадки: "Комашки, комашки, ховайте подушки, / Татаре йдуть, й вас поберуть" [8, с. 35].

Відгомін далеких історичних подій звучить у різних жанрах сучасного подільського фольклору. Серед багатьох дитячих закличок, що поєднують віру в магічну силу слова та історичну пам'ять і збереглися до нашого часу, є закличка, записана в селі Іванівці Славутського району Хмельницької області: "Ви, хмари, на татари! / А ти, сонце, під віконце! / Там діти гуляються, / Тебе дожидаються" [5, с. 181].

Історичні картини, окрім фольклорних джерел, допомагають відтворити географічні назви Поділля. Численні вторгнення татарських нападників, починаючи від монголо-татарського нашествия, коли край плавив податки завойовникам, напади турецьких військ протягом століть "знайшли відбиток у топонімах Січенці, Мала Побіянка, Велика Побіяна, Татариска, Могилівка", – акцентує увагу історик В. Прокопчук [6, с. 14].

Окремі зразки, представлені П. Чубинським, безумовно, є певним наслідуванням "дорослого" обрядового фольклору: "Не йди, не йди, дощику, / Дам тобі борщину / У глинянім горщику, / Поставлю на дуба. / Дуб повалився, / Горщик розбився, / Дощик полився" [8, с. 35]. Водночас підкреслимо, що значний масив цього жанру відтворює стихію вільної дитячої гри, що вже "попрощалася" з утилітарними прагненнями "дорослого" світу. Не випадково в ігровому висловлюванні з'являється іронічний підтекст. Саме природний, невимушений, самодостатній і водночас святково-радісний характер дитячої гри розширює межі художнього простору, даруючи відчуття тієї свободи, що, можливо, існує лише в дитинстві. "Йди, йди, дощику" – саме під цією назвою звучить сьогодні дитяча пісня-закличка на Хмельниччині: у с. Великий Чернятин Старокостянтинівського району [5, с. 182], с. Федірки Волочеського району [5, с. 182], с. Лисогірка Дунаєвецького району [5, с. 183], с. Стригани Славутського району [5, с. 185] та ін.

Активного ігрового статусу дитина-гравець набуває за умови її спроможності уявно вийти за межі власного "я" (самотужки налагодити гендерний, віковий і соціальний цenz). Наприклад, дитячі ігри "Коні", "Дочки-матері", "Просо" та ін. мають імітативний характер та розширюють горизонти ігрової сюжетики. Гра "Дочки-матері" передбачає диспозицію "дочка / матір", і в межах цієї гри гравці проходять різні життєві ситуації, цикли "дорослого життя". Ігровий же час є уцільненим: кожна ігрова сюжетна лінія наділена спроможністю розгортати ігрові часові межі. Гра "Коні" зорієнтована на дитяче прагнення без настанов, батьківської опіки "прожити" частинку "дорослого" життя, відчути себе справжнім вершником. Порівняно із часом, простір гри локалізований, адже вся увага її учасників сконцентро-

вана саме на здатності в заданих умовах проявити силу, швидкість, навички, що демонструють дорослі. У грі, окрім імітації, використовуються елементи театралізації, імпровізації (змагання, перегони). Учасники ігрового дійства дійсно часто виходять за його межі. Цю характерну дитячу рису влучно охарактеризував Й. Гейзінга, наголошуючи, що в захопленні дитина "буквально виходить за межі себе", "заноситься" так далеко, аж майже вірить, ніби й справді є тим чи тим, хоч і не втрачає повністю усвідомлення "повсякденної дійсності". Вчений визначає таке дитяче дійство не як удавану гру, а як "образне перетворення реальності" [1, с. 21].

П. Гуменюк зазначає, що "у грі ігровий простір (коло) потрібен для того, щоб ігрова дія відбувалася на певній території, за межі якої не повинна виходити, не порушуючи правил гри, а також – порядку і послідовності її проведення (тобто самої структури), від чого залежатиме досягнення кінцевого бажаного результату, спільного для гри і для ритуалу, рівноваги й гармонії учасників" [2]. В основі ігор дітей-пастухів "Шапошник або шапошки", "В неба", зимових забав "Спускалка", "Ковзалка", "Крутилка", великодніх ігор "Биток", "Котючка", "Навбитки" – упорядкованість, повторюваність.

В іграх з м'ячем "Каша", "Свиня", "Високий дуб", "Гілка", іграх дівчаток "Кукли", "Міст", "Ластівка", "Маківочка", іграх обох статей "Раз, два, три", "Сірий кіт", "Гуси", "Крук", "Ціці-баба, чи Куці-баба", "Квач", "Чіт чи лишка?" утверджується визначальна ознака гри: "вона вільна, вона – сама свобода. Зцієюознакоюбезпосередньо пов'язана й друга: гра не є "звичайне" чи "справжнє" життя. Це радше вихід із рамок "справжнього" життя в тимчасову сферу діяльності, де панують її власні закони" [1, с. 15]. Гра єднає, згуртовує дітей з різних сімей, а її правила формують усталені форми, в яких кристалізуються етичні й духовні цінності, важливі для всіх. У дитячих колективних іграх "Пиж", "Блоха", "Бобер", "Журавель", "Дер-дер" та ін. вибір ігрового простору має символічне значення: гравці рухаються за колом або ж гра відбувається всередині кола, а саме коло є ігровим майданчиком. Такі просторові межі вказують на первинну функцію гри як складника ритуальної практики. Витоки дитячої гри "Журавель" сягають еротичних містерій → весільного ритуалу (танець-пантоміма – складник перезви). Перейшовши з часом до дитячого ігрового репертуару, гра зберегла первинні смислові акценти у вигляді ігрової атрибутики (палиця в руках гравця-журавля) та просторових меж, окреслених сакральним символом нескінченності (колом). Прагматика гри передбачає узгодженість часово-просторових меж, які є складником ігрових правил.

"Християнські та двовірні жанри, – акцентує увагу С. Росовецький, – збагачують палітру художнього простору доволі багатобічно. Так, у християнських легендах сакральний простір може мислитися і як чудесне продовження реального: уже було відмічено, що лаврські печери дивно продовжувалися до Єрусалима, а підземним ходом із Почаївської лаври можна дійти не лише до Києва, а й до пекла" [7, с. 521]. Яскравим прикладом такого збагачення є народні ігри, що супроводжуються веснянками. У дитячих іграх уявний ігровий час та простір поступово збільшуються за допомогою використання історичних фактів (маркерами автохтонної онтології народної гри є топоніми та алюзії на історичні факти ("За городи, за турецькі, / За причепи, за німецькі", "Попід гори турецькі, / Попід скали німецькі"), природні (ліс, гора, море) та побутові (хатка, поле, лікарня, школа, магазин) реалії. Так, ігровий локус гравців-пастухів компресується і водночас розширюється до меж пасовиська загалом та визначається ландшафтними особливос-

тями території. Сам трудовий процес випасання худоби, що передбачає залучення учасників з інших топосів, які інтегруються лише під час випасу в спільній грі, для дітей та підлітків-пастухів мислиться швидше ігровою ситуацією: дух змагальності, ігрового протистояння закладений а-priori. Час пастуших ігор маркований земле-робським календарем – період світлового дня від Юрія до Покрови.

Отже, процес соціалізації дитини відбувається через локалізацію дитячого простору дорослими в проекції на формування власне вікової моделі світобудови, яка визначить у майбутньому ознаку приналежності індивіда до певної культурної спільноти.

Список використаних джерел

1. Гейзінга Й. Homo Ludens / Йоган Гейзінга; пер. з англ. О. Мокровольського. – К.: Основи, 1994. – 250 с.
2. Гуменюк П. Парадигма гри в українському фольклорі (семантичний та функціональний аспекти): дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.01.07 / Гуменюк Поліна Олександрівна. – К., 2008. – 188 с.

V. Shchegelsky, external doctorate student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

LOCALIZATION OF TIME-AND-SPACE MODEL OF CHILDREN'S LIFE (ON THE MATERIAL OF GAME TRADITION OF PODILLIA REGION)

In the article on the basis of comprehensive analysis of folkgames texts of Podillia region as national identical folk forms, time-and-space model of children's society is specified. The author suggests the definition of folkloristic category "game". The emphasis is made on gender, age, social qualification of participants.

Keywords: Ukrainian oral game tradition, time, space, ethno region Podillia

В. Щегельский, соискатель
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

ЛОКАЛИЗАЦИЯ ВРЕМЕННО-ПРОСТРАНСТВЕННОЙ МОДЕЛИ ДЕТСКОЙ ЖИЗНИ (НА МАТЕРИАЛЕ ИГРОВОЙ ТРАДИЦИИ ПОДОЛЬЯ)

В статье на основе комплексного анализа текстов народных игр Подолья как национально-идентичных фольклорных форм выделяется временно-пространственная модель детского социума. Предложено авторское определение фольклористической категории "игра". Внимание акцентируется на гендерном, возрастном, социальном цензе участников.

Ключевые слова: украинская игровая традиция, время, пространство, этнорегион Подолье.

3. Івановська О. Український фольклор: семантика і прагматика традиційних смислів: підручник / Олена Івановська. – К.: Експрес-Поліграф, 2012. – 336 с.

4. Левчук Я. Традиційна українська дитяча субкультура у висвітленні когнітивної культурології: монографія / Ярослава Левчук. – К.: Інститут культурології НАМ України, 2012. – 240 с.

5. Маховська С. Дитина: родини, хрестини, перші кроки (родинно-обрядовий та дитячий фольклор Хмельниччини): монографія / Світлана Маховська. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2013. – 216 с.

6. Прокопчук В. С. Дунаєвщина: край і люди / Віктор Прокопчук. – Дунаївці; Кам'янець-Подільський: Зволейко Д. Г., 2013. – 352 с.

7. Росовецький С. Український фольклор у теоретичному висвітленні: підручник / Станіслав Росовецький. – К.: Вид.-поліграф. центр "Київський університет", 2008. – 623 с.

8. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским русским географическим обществом. Юго-Западный отдел. Материалы и исследования, собранные д. чл. П. П. Чубинским / Издан под наблюдением д. чл. Н. И. Костомарова. – СПб., 1877.– Т.4.: Обряды: родини, крестини, свадьба, похорони. – 793 с.

9. Яропуд З. Прилетіла ластівочка (українська пісенно-фольклорна спадщина Поділля): навч.-метод. посіб. / Зиновій Яропуд. – Тернопіль: АСТОН, 2000. – 172 с.

Надійшла до редколегії 19.10.15